

hányszor, hány embernek lesz fontos egy híd, egy folyó felé hajló fatörzs
van, aki azért utazik a városba, hogy ott időzzön néhány órát
van, aki ismeri az ágak sátorszerű rejtekhelyét, ahol csak a fák beszél-
nek, s a küküllő fodrozódik
teleírt, széttépett lapok úsznak lefelé a gyárak mögött, halkul csobba-
násuk

Lövétei Lázár László

UDVARHELY

Imádom a magyar katonai nyelv cizellált szóhasználatát, például amikor azt mondja, hogy „A vezérkar kebelében fejetlenség kapott lábra”. Szívvelket melengető képzavar-halmaz, ez a gyönyörűség jutott eszembe 2000 márciusában is, amikor arról értesültem, hogy ismét felavatták az eredetileg cserefából készült Vasszékelyt, ezúttal bronzból. Vigyorgtam 2000-ben is, vigyorgok most is, pedig legszívesebben a föld alá süllyednék a szégyentől: sorsüldözött szoborról van szó, alig két évig állt, hogy aztán a bevonuló román katonák helyiekkel fűrészeltessék szét, vacsorát főzve este a szobor darabjaival. Nem beszélve arról, hogy a Vasszékely mégiscsak a magyar hadtörténet egyik leghíresebb ezredének, a cs. és kir. 82. székely gyalogezrednek állít emléket, anyai nagyapám két testvérbátyja is ebbe az ezredbe vonul be az I. világháború elején: Béni már 1914 őszén meghalt Galíciában, Józsi pedig két év múlva Szibériában, hadifogságban. Hát miféle szarházi alak lett belőlem, hogy csak a nyelv érdekel? Egy ilyen szobor kapcsán vigyorgogni... Hát semmi se szent már? Magyar író, pfuj! (Abba is hagyom gyorsan, s átszaladok egy szál virággal Csíkból Udvarhelyre.)

*

Virág elhelyezve a Vasszékely lábánál (le is fényképeztem, ha valaki kíváncsi rá, szívesen elküldöm neki a képet). Nem tudom, a protokoll mit ír elő ilyen esetekben (a szobor talapzatán álló rigmus havasi gyopárt követel – „Gyopárt a Hargitáról hozzatok...” –, sajnos, ez a virág ma már védett növénynek számít), én mindenesetre tulipánt vittem, rózsát (pont a 82-esek-

nek!) mégsem illett volna. S ha már a Patkóban voltam (ma: Márton Áron tér, itt áll a Vasszékely), helyszíneltem-nosztalgizáltam egy kicsit.

Bekéredzkedtem a Tamási Áron Líceum bentlakásába, elvégre négy évig voltam a lakója. Foci, matek, első szerelem... Édes jó istenem, milyen szerelmes voltam! Még az is megfordult a fejemben, hogy érettségi után meg-nősülök. Aztán ebből se lett semmi.

Végigsétáltam a hosszú Szent Imre utcán, ezen ereszkedett be nagyapám Udvarhelyre, amikor szekérrel ment „városra” a Lövéte (Keményvölgye reze) – Ilona-völgye... – Szarkakő útvonalon. Vénséges vén szürke lova volt nagyapámnak, itatás után minden lépésnél fíngott egyet, fintorogtak is az úri népek.

Hát csak ne fintorogjanak – mondom én utólag –, mert önök sem voltak sokkal jobbak, íme, mit írt Udvarhelyről John Paget 1839-ben: „Amint a hosszú dombháton ereszkedtünk lefelé a völgybe, ahol a város fekszik, s megpillantottuk három, kettős tornyú templomát, a várromot, a kollégium nagy fehér épületét és a tetszetős városházát, nagy dolgokat reméltünk: a kocsmá azonban, a mocskos szobával, az üvegezetlen ablakokkal és a szürke ágyneművel a többitől is elvette a kedvünket” (Rakovszky Zsuzsa fordítása).

Fölmentem a Szent Miklós-hegyi temetőbe, itt olvastam el 1990 tavaszán, ciprusok árnyékában Herczeg Ferenc *Pogányok* című regényét, főbűnt követve el (matekóráról lógtam!!!). Érettségi tételnek talán tényleg túlzás Herczeg Ferenc, a *Pogányok* viszont kitűnő lektúr, még bögtem is, amikor rosszul sült el a Gellért püspököt meggyilkoló Vataék pogánylázadása.

Meglátogattam Hermann Gusztáv tanár úr sírját a református temetőben, ő javítgatta középiskolás verseimet, irodalmi kört is szervezett nekem, ahol az udvarhelyi fiatal „költőtriász” (Bágyi Bence Jakab, Majla Sándor, Simó Márton) az én soványka szövegeimről beszélgettek.

Betértem a Városi Könyvtárba, mert úgy emlékeztem, hogy a forradalom után versem jelent meg a tiszavirág életű *Hídfejen*. És tényleg ott van a vers az 1990. február 19-i számban. Szerintem szép vers, bár nehéz lenne megállapítani, hogy egészen pontosan miről szól.

És a „Dzsungel”, a kommunizmus híg, csapolt söreivel! Ittam én 13-14 évesen, Lövétén is, de első igazi, módszeres lerészegedéseimre bizony itt, a Nagy-Küküllő partján került sor. Meg is iszom gyorsan egy konyakot, a régi szép idők emlékére (meg amúgy is), remélve, hogy hazafelé nem lesz rendőr az úton (nem volt).

És a Művelődési Ház (ma: Tomcsa Sándor Színház) a „Dzsungel” bejáratánál. Itt láttam (1989-ben!) életem legjobb színházi előadását, a Bocsárdi László-féle Figura *Übü királyát*. Alfred Jarry darabja tényleg remek (Jékely fordítása meg egyszerűen zseniális), de a Figura egészen új (nekem feltétlenül új) színházi nyelve nélkül csak egy lett volna a sok érdektelen színházi előadás között.

Na és persze a Tompa László Emlékszoba! 36 évvel ezelőtt jártam ott. Jól emlékeztem, tényleg kismilliónyi Ady van az Emlékszobában, az *Új versek* egyenesen két példányban! Azóta viszont tájékoztató táblák is kerültek a falakra. „Kedves Laci, a versed szomorú, de igen szép – írja Benedek Elek Kisbaconból 1922. augusztus 26-án –, már el is küldtem illusztrálás végett. Próbálj valamivel enyhébb bánatú verset, és írd mennél többet...” Hát má’ hogy a faszba ne, drága Elek apó! Pont Tompa László! „Enyhébb bánatú verset...” Tyű, milyen szigorú ember lehetett ez a Tompa! A Zsögödi Nagy Imre-rajzok legalábbis szigorú embert mutatnak! (Amúgy tényleg szigorú volt: Tompa Gábor mesélte nemrég vacsora közben, hogy ha gyermekként utálkozva kerülgette a bárányszemet a tárkonyos-pityókás báránylevesben, nagypapja szörnyen megcibálta a fülét.) Kövezzenek meg, de ha már Udvarhely (és irodalom!), akkor nekem nem Baróti Szabó Dávid, nem Tomcsa Sándor és nem (urambocsá’) Tamási Áron, hanem Tompa László! No nem a *Magányos fenyő*, még csak nem is a *Lőfűrösztés*, hanem az „órás” vers 1940-ből. 57 éves volt Tompa, amikor ezt a verset írta. Én most vagyok ötven. Meg is fogom kérni a Szerkesztő urat, hogy tegye bé a komplett verset a lapjába (foglalja majd a helyet a lapban, de hálából inkább abbahagyom a helyszínelést-nosztalgizást). Nagyon szép vers *A sötétben jár az óra* című Tompa László-vers, ennél szebb kisvárosi verset én még nem olvastam. Nem beszélve arról, hogy Udvarhelyen, fiatalon még én is azt hittem... Azt hittem... Szerkesztő úr, kérem, akkor én még hittem... Íme tehát a vers:

*Kisvárosi téli este,
Vasárnapi, csendes este –
A szobában csak a kályha
Sír, s egy óra jár sietve.
Más hang nincs is a sötétben,
Míg sietve jár az óra.
Csak egy férfi lép lassan az
Ablakhoz, s néz ki a hóra.*

Asszonya is benn pihen, de
Hallgat ő is – nem beszélnek.
Próbálták már: nem mindig van
Kedves vége a beszédnek.
Tüskés vita, kölcsönös vád
Sebezte meg őket gyakran,
Míg az óra járt sietve,
S szállt a meddő perc, csapatban.
Most hallgatva tépelődnek,
Míg az óra konokul jár,
S az utcán is elbotorkál
Egy-két hangos szavú polgár.
Azt forgatják az eszükben:
Maguktól beh messze hagyták
Ifjúságuk ígéretes
Meserétjét, varázsnapját.
Elgondolják: mennyi rémség
Dült korukban, mennyi romlás –
Míg szívüket vériszony meg
Család gondja nyomta folyvást.
Tisztán látják: részük együtt
Nem volt ritkább vigalomból.
A saját csúf ígájára

Mind a kettő dühvel gondol.
Most már késő. Ha kis jót még
Kapnának is, nem élveznék.
Nem lobbantja föl már semmi
Sok szép halott vágyuk üszkét.
Most már késő! Míg az óra
Benn csak jár, az időt mérve,
Megkondul egy harang is künn
Késő, téli vecsernyére.
A kongásra fölrezennek,
Megremegnek mind a ketten,
S némán kérdik: ez volt minden?
Ez volt a nagy ígéletben?